Број 225. У Новом Саду у петак 10. октобра 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДИОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Шта све спада у политику?

Није то давно било, кад се под вођењем политике разумевало само читање и писање новинарских чланака, скупљање на политичке зборове, одбијање непријатељских нападаја на народ и потраживање политичких права народних. Но данас је већ свакоме јасно, да је овако схватање погрешно и непотпуно, јер политика имаде много шире значење.

Политика обухвата у себи цео развитак једнога народа, а тај развитак ће само онда бити потпун, ако се народ у исти мах у свима правцима стане да развија. Човек је само онда потпуно здрав и снажан, ако му се сви делови тела нормално развију. Закржљаве ли поједини делови телесни, или развију ли се несаразмерно јако, имамо болесног, неспособног и немоћног човека. Исто је тако и са развитком једнога народа. Политика његова само је онда положена на здраву и чврсту основу, ако не троши и не улаже сву снагу народну у то, да унапреди ову или ону грану народнога живота, а остале пусти да малакшу, него ако настоји, да се све гране у исти мах и саразмерно негују и развијају.

Може један народ напрегнути све своје силе, уложити сву своју снагу, да постигне какав било успех на политичком пољу. Али успех овај је врло пролазне вредности, ако тај народ не буде просветно толико снажан и материјално толико јак, да тај успех и одржи. Обратно, може један народ упети се из све снаге, па постићи видан успех на економском пољу, али не развије ли се за то време и културно, не оснажи ли се и политички, његов је успех врло сумњив и непоуздан. Културнији и политички независнији народи ће без велике муке срушити и прегазити тај успех његов.

Прави напредак народа захтева, да се напоредо развија и побољшава и материјално и политичко и просветно стање његово. Успех, који се на овој основи постигне, трајан је и поуздан и нема те силе, која би га могла уништити или пољуљати.

Према томе оснивање земљорадничких задруга, подизање занатлијских и трговачких удружења, унапређивање индустријских подузећа, неговање народних школа, оснивање сеоских књижница и певачких друштава, ширење у народ поучних и корисних листова, буђење политичке свести народне и т. д., све то стоји у тесној вези, све је то једно с другим скопчано и све то спада у — политику.

Учитељ народни, који уложи сву снагу своју у то, да добро васпита поверену му децу и да створи од њих ваљане људе; свештеник, који својим парохијанима даје добре поуке и шири међу њих задругарство и просвету; трговац или занатлија, који се живо заузме за ову ил' ону корисну установу; једном речи, сваки појединац, па био он, које му драго струке, ако добро и правилно схвати и изводи своју задаћу — политички је радник народа свога.

На овом становишту стоји српска народна радикална странка. Програм њен обухвата политичке, економске и културне прилике. Рад њен се простире на сва та три поља, јер је она тврдо уверена, да само тај пут води сталном и трајном снажењу српског народа.

Regent.

Хрватске страначке прилике.

Већ пуних десет година раде Хрвати на сједињењу њихових опозицијоналних странака. Држе се скупштине, стварају резолуције, певају и наздрављају кумиру слоге, но никако да до ње дође. У читавом том њиховом раду за слогом, видимо људе политички кратковиде, видимо људе, који мисле, да је сва несрећа у томе, што има две опозицијоналне странке, а видимо и људе себичњаке.

Није дакле чудо, што је тај рад за слогом остао до данас без успеха, и сад, после открића споменика др. Анти Старчевићу. У Шестинама украј Загреба, дошло је до расцепа између обзораша и праваша.

Др Франк је увек радио против сједињења са обзорашима, и тражио је од њих да приме програм др. Анте Старчевића, да приме и назив његове странке, кад су обзораши, а с њима и напредна омладина, примили и име, те се назвали правашима, сад др. Франк опет неће с њима у заједницу. Он, истина, јавно изјављује заједно са Кумичићем, Милом Старчевићем и другим чистима, да је за слогу. Али његови људи, баш по његовом савету, отворено раде против слоге са обзорашима, а то тако, да изгледа, као да је он, др. Франк, за слогу, а његова војска да није, а он мора слушати глас својих верних. Чудноват светац!

У једном од најновијих бројева „Обзор“-а, изашао је уводни чланак, где се ни мање ни више, него објављује рат чистима, дакле др. Франк и сад ће ићи опет по старом. Обзораши и праваши клаће се између себе у корист система, и ето, онда је јасно, како др. Франк згодно као „опозицијоналац“, и то „најчистији“, служи систему, и како је он држао годинама грофа Хедерварског и његов злогласни систем.

Хрватска напредна омладина ступила је у редове обзораша, и она се нада, да ће реорганизирати ту странку, да ће „Обзор“ добити у своје руке, да ће успети у борби против великог клерикализма, да ће одношај обзораша према нама Србима постати искренији, и да неће бити онако језуитски као до сада. Ми им искрено желимо, да све то постигну, но ми сумњамо у то. Јер докле год стари обзораши: Деренчин, Мазура, Рубетић и други, не оставе ту странку, неће кренути на боље, а то они неће чинити

Има међу Хрватима много врло спремних људи, који увиђају, да ову комедију „обзораша“ и „праваша“ скупо плаћа народ и да томе треба једанпут учинити крај, но они стоје постранце па не знају ни сами шта би и како би почели.

Ми мислимо да треба ти људи да се за себе групишу у једну праву народну странку, која неће радити за ћеф ни др Мазуре ни др. Франка него за напредак свога народа. Многи ће можда казати зар да наопако стварамо нову странку зар нам није доста већ две, но нека знају да и поред десет рђавих странака треба створити странку која неће ником другом служити него народу. И кад се скупе у једно коло Еразмо Барчић, Др. Криштоф, Франко Поточњак, Др. Хајмрл, Стјепан Радић, Др. Врбанић, Др. Корпорић, Др. Лорковић, Вилдер и многи други прави

ПОДЛИСТАК.

СЛИЧИЦЕ ИЗ КАРЛОВА.

(Из бележака једног дописника.)

Прибележено је како Карлово лежи по своме положају, а сада нека је прибележено ово: Карлово је припадало бившем кикиндском или банатском дистрикту. У тих 10 српских опћина има данас 56,529 српских душа, те је ово још знатан број према осталим нашим раскомаданим народним деловима. Ови поседују око 335.000 јутара земље, која сада стално остаје у српским рукама, а $^5/_7$ њих имају своје куће а $^6/_7$ и своју ситну стоку.

За последњих година 1% се раселио и $^1/_7$% отишло у Назарене. Имају у сваком месту велелепну цркву и 54 школе са толико оспособљених учитељских снага. Деце способно за школу: има 10.562.

* * *

Карлово је саставни део ове негдашње српске крајине, српскога дистрикта. У њему има 5048 српских душа, и према приликама, прилично је и напредовало као што је то прошлом приликом приказано. Способне деце за школу има свега 1216 а има шест млађих учитељских снага, које су према нашим приликама, добро наплаћене.

Карловско Српство је леп и даровит сој, а то долази отуда, што се ту крсти Српство из Бачке и Баната. Здравље је погодно, па је и умирање просечно као обично у редовним приликама. Свест овога Српства стоји добро, а то се види и отуда, што се ово иначе скромно Српство једнодушно прихватило замашнога посла, да се у његовој средини одржи народни збор радикалне странке.

* * *

Већ је наговештено, да је Карловско Српство корачало за развитком нашега народа и да је у две прилике знатно утицало на тај развитак. Тодор Павловић је својим радом, у своје време, давао правац у раду нашем народу, његов брат и синовац су то исто чинили. Карлово је само то исто чинило при грађењу бечкеречког програма као и при извођењу тога програма. Значајни су тренутци били при избору за посланика дра Светозара Милетића у Башахиду и Шандора Трифунца у Турском Бечеју. У обе прилике је решила сила, и ту су издржали сви дистрикћани, па и Карлово. Нека је прибележено, да је кућа Павловића данас својина угледног ратара Мите Ковачева.

* * *

За цео банатски (великокикиндски) дистрикт била је Кикинда негда центар, али је то још понајвише била за Карлово. Карлово је стојало са Кикиндом у живој вези: трговинској, крвној, судској и иначе је Карлово у Кикинди подмиривало све своје потребе. С правом се за Карлово могло рећи да је мала Кикинда. (Међу тим се Башахид назива малом Кикиндом.)

Према томе природно и праведно би било да је та веза и даље тако остала. То је искала корист оба та места, али је у великом искала и корист среза, жупаније, па и државе... Али тада би остао нетакнут један српски центар од двеститину хиљада душа, а то није смело бити, те је Карлово додато турско-бечејском срезу. То сад осећају Кикинда и Карлово, али, прилике су таке, да, за сада нема помоћи.

*

Широм света је познато српско гостопримство, па то важи и за Карлово. Но то опет гостопримство се и за себе изузима, што ће знати сви они, који су се тога гостопримства науживали. То сведочи и добра воља, којом се Карловљани прихватили народног збора. Нека им је хвала на том часном и родољубивом делу, и нека је сретно!

У.

народни пријатељи. Хрвати ће можда још десет година терати исту комедију са „слогом“, народ ће све већма селити у Америку, мађаризација све већма ширити, а још већма пребацивање се нама Србима да одржавамо овај систем, но нека знају да на поруке данашњих својих вођа не могу од независних Срба добити никакве опоруке. Јер искуства имамо већ доста, српски народ у Хрватској и Славонији кретаће се лагано на путу свога политичког, економског и просветног напретка, а да би боље било, да се прави хрватски родољуби скупе и ступе на чело хрватског народа и да заједнички порадимо на заједничком бољитку, ми не сумњамо ни најмање, да би било боље и за нас и Хрвате.

Млад.

Будимпешта, 8. октобра.

„Бациће га у Дунав“. Румуни, који су за то, да се упусте у избор посланика за државни сабор, имали су ово дана договор и опуномоћили су свога посланика Аурела Влада, да у сабору подигне глас против тежња Мађара, што се тиче војске — „Фигетлен Мађарорсаг“ вели, да ће ружно проћи Влад, ако се дрзне, да у име румунског народа устане против народних тежњи мађарског народа. Јер то би била велеиздаја. Па и ако посланици уживају неприкосновеност за оно, што говоре у сабору, то не значи ништа. Јер треба знати, да је од саборнице врло близу Дунав. — Жалосно је, да се и тако може разговарати. Не може нико знати унапред, шта би Влад казао, али ма шта да каже, има права да каже и то му нико не може спорити.

Криза.

Будимпешта, 8. октобра.

Најновија вест из Бечa кратка је врло и гласи — нити је решена криза, нити је именован министар-председник. А питање је велико, кад ће се то десити. У Бечу су данаске ствари овако текле. Краљ пошто се јуче подуже саветовао са министром спољних послова грофом Голуховским и заповедником генералштабом бароном Беком, примио је данаске министра финансија Лукача и министра председника грофа Куена. О својој аудијенцији код краља, Лукач је сам овако изјавио: Краљ ме је примио, упознао ме је са својим становиштем и поверио ми је да то становиште заступам. Данаске, до вече, путујем кући. А гроф, Хедервари је додао, како ни он не може више ништа рећи од онога што је рекао Лукач. Додаје само толико, да ће се и Лукач и он данас, до вече, вратити у Будимпешту, а у петак доћи опет у Беч код краља.

Ово, што се данас збива у Бечу, изазвало је у свима мађарским политичким круговима, без разлике, и запрепашћеност и негодовање. Владина је странка сметена, јер јој је јасно, да краљ није задовољан ни са оно мало програма њена, који је створио њен одбор деветорице. Опозиција просипа своју жуч, јер види јасно, да се аустријски политичари, мешају у ствари чисто угарске државе, да круна не пристаје ни на најмање захтеве. И једни и други виде још нешто. Круна је наиме стала на то становиште, да у питању права владаревих неће и не може да преговара ни с ким, па ни са самом доброћудном владином странком. И задаћа Лукачева биће само та, да тој странци саопшти становиште краљево и поради, да би се омогућио састав министарства, који би најбоље имала владина странка да потпомаже. А та странка, као владајућа, мора имати војни програм, који се потпуно слаже са краљевим становиштем. За тим не може хтети оно, што неће влада, а влада опет не може хтети оно, што неће та странка.

Главни задатак је дакле Лукачев, да се увери, да ли је та странка уз становиште краљево.

Под тим приликама имаће сутра да се састане одбор деветорице, који је изаслала владина странка, да састави њен војни програм. И тада ће им Лукач, као краљев опуномоћеник, саопштити то становиште краљево Шта ли ће рећи на то одбор деветорице, то је још нерешена ствар. Питање је да ли ће хтети и моћи да пот пуно пригне главу пред том одлучном поруком краљевом. А ако и пригне, питање је, хоће ли и сви чланови владине странке пристати на то. Истина је, да се сама странка у овоме до сада слабо питала Тако је проглашен и програм деветорице за њен и ако тај програм није пред њу ни изнесен био, нити је она о њему расправљала.

Поред свега тога нада се опозициона штампа, да ће се у тој послушној владиној странци наћи многи чланови, који неће хтети, да слепо слушају овај нови „бефел“. И вели, како ће се двор морати опет повратити на стари свој пут и прибећи политици „јаке руке“ (апсолутизму), као што је то у почетку и хтео да учини. Но опозицијона штампа прожмана је и тим уверењем, да ће мађарски народ и из те борбе изаћи као победилац.

Јасно је дакле, да је решење кризе још прилично у ваздуху. И да још управо не зна нико, како ће се овај заплет свршити.

Збор српске народне радикалне странке у Диштрикту!

Карлово, 8. октобра 1903.

Као што је познато, сазван је збор српске народне радикалне странке. Сам збор је потпуно оправдан и нуждан, јер сваки наш народни збор па и овај потиче на повестичкој основи. Узмимо у руке нашу повесницу, па ћемо видети да су сваколика дела утврђена на скупштинама и зборовима. Ти зборови одржавани су у срцу народа, зато, да могу из срца народа проговорити, па су тако увек и говорили. С тога је народ био кадар за све то постојати на страшну месту, па је то и чинио.

Кад је грађен бечкеречки програм, дакако, који је *био за оно време* најпотребнији, диштрикћани су такођер учинили своје. Они су народни збор у Бечкереку посетили у најгушћим редовима, па су тако помогли и тако рећи освештали овај тако рећи повеснички чин.

Дакле и посета оваких зборова за диштрикћане има и мора имати повесничкога значаја и повесничке важности, а тиме су диштрикћанима и прописане и дужности у томе часном правцу и раду.

Но душтрикћани су били људи на своме месту, и кад је требало по утврђеном програму радити, па кад је требало и борити се. Сетимо се овога. Дошао је избор посланика 1871 год. и оних покора три том избору. Башахид као изборно место био је опседнут, па тако нико није могао унутра и ако је био дан избора. Очевидно је било, да су хтели тако да приморају народну већину да се повуче и разбије, па ту није ништа помогло, и ако су диштрикћани са Чарнојевићем на челу ишли и против насиља протестовали! Но наш народ вели, да се на муци познају јунаци, па то се и овде посведочило, и тако су диштрикћани прелазили преко воћа, зидова и стаја, па су се ипак ујутру рано нашли сви на буралишту. Диштрикћани су показали браћи Шајкашима пут преко »Мутњаче.« Овака дела су била успехом крунисана, па ће увек тако бити док диштрикћани буду оно што треба.

Та зашто се све ово износи? Зато, да данашњи диштрикћани из свега овога извуку науку за себе и виде своју данашњу дужност према заказаном збору у Карлову. Као што се види говориће се ту о свему што је било у бечкеречком програму, али ће се говорити и о свима осталим питањима, која потичу из наших народних потреба. Обухватиће се политична, економна и просветна страна тих потреба и тих питања. И тако ће се утврдити програм политички, економски и просветни, и мислимо да је тиме све речено.

У то име здраво и добро дошли!

Ј.

Политички преглед.

Сазив делегација. Из Беча јављају, како се у министарству спољних послова све припрема за скорашњи сазив делегација, но како се дан сазива није могао утврдити због прилика у Угарској. Изричe се уједно нада, да ће угарски сабор у што скоријем времену изабрати чланове делегације, али се одмах наглашује и то, како су учињене све припреме и за тај случај, ако се у овој години заједничке ствари, не би могли уставно решити. Овим хоће да се покаже како у Бечу помишљају на све.

Чиме султан хоће да усрећи Мађедонију и Стару Србију. — Стигла нам је једна вест, у чију истинитост не можемо да верујемо, али која је доста значајна већ и због тога, што се о њој у преској штампи може толико да говори. Износи се на име, да је султан пронашао начин, како да стане на пут ровењу и утецају бугарском у тим земљама. Султан мисли да реши то тако, што ће Мађедонију и Стару Србију населити са свима оним језујитима и фратрима, који су протерани из Француске. Ови ће просути сав свој грдни новац. Отвориће свугде католичке језујитске школе и католичка „добротворна“ друштва, па ће тиме у јадном и бедном оном народу утући дух православља, а што је „за сад“ главно уништити бугарску егзархију. Наравно после овога и српски епископат. Вели се још, да султан не излази с овим предловима за сад за то, што се боји, да не изазове гњев православне Русије, али и он и његови пријатељи раде, да Русију умире због тога и онда ствар да изведу. Наше је уверење, да Русија, а и тамошњи православни народ, па и православне балканске државе. не могу, а неће на то никад пристати. И да ће то остати пусте жеље католичких пропагатора, политичара који хоће у мутном да лове. Можда је ово требало само да покаже, шта ће православна Русија, православне балканске државе, па и тамошњи балкански народ, на то рећи, па ако се дигне бура, да се каже, како је то само новинарска замисао.

Стара Србија и Мађедонија.

Из Битоља. јављају: У муриховским планинама опет је био крвав бој између комита и војске. Мртвих на обе стране доста. Војска се повукла, јер није смела гонити комите дубоко у планину.

Сељаци из неких села, који су се били придружили комитама, предали су се властима, које су их одмах пустиле кућама.

Како је настало хладније време, опажа се, да комите, по што су се сељаци скоро сви предали, приступају мало више непорушеним селима и уз велику опрезност проводе ноћ, па и по неколико дана, по гдекојим селима. Са тога ће многи сељаци страдати, јер ће турске власти оштро кажњавати оне, у чијим се кућама опазе комите. То ће Турска лако сазнавати јер на сваком кораку имају својих шпијуна, који врше прљаве услуге, клеветајући често и невине људе, само да би имали шта доставити.

У леринскоме крају растурила се чета онога вође, који је убијен више села Буфа, и кога Турци беху прогласили за Бориса Сарафова.

И у костурскоме крају покрет се стишао, ма да се Васиљ Чакаларов упиње, да га силом одржи.

Прелаз у унијате.

У Кукушу и околици непрестано се умножава број унијатских владика и њихови попови које помаже француски конзулат из Солуна, заштићавају код власти оне, који пређу у унију или католичку веру.

Позив на претплату,

Са 1. октобром 1903. ступа „Застава“ у четврту **овогодишњу четврт.** „Застава“ излази на 6 страна, **6 пута недељно,** а то је сваки дан осим понедељника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред о-

чима народне интересе. У послу око издавања овога листа могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају, да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ бројеве од петка, који такође на 6 страна излазе. Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди о народном здрављу, о правним поукама итд. Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње а на три месеца 1 круна.**

Иначе је цена „Застави“: 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

Најлакше се претплаћује поштанском упутницом.

По решењу управе, лист се ником **несме** давати на вересију.

У Новом Саду, 11. септембра 1903.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Зашто је деда Мата тужан?

Деда Мата је стари борац. Има нас, који смо пузили по прашини, или се нисмо ни родили, кад је он војевао за народне ствари.

Он је већ био близу 50 година, кад је ишао на онај знаменити панчевачки избор. Пет дана и четири ноћи издржао је на зими, а после избора је добио парницу, те му мал не оде кућа с главе.

Онда је Милетић поручио, да бирају Полита и они су га изабрали. Деда Мата је војевао и после тога, али је данас остарио, од дуже времена оболео, не види да чита, и слабо може да прати наше народне ствари. Он живи и ужива у старим успоменама.

Последње године попустила је старца болетица, а он се опет мало више разбира о народним стварима. Пре негде смо били код њега а он пита: — Како је децо? Како наши народни послови. Шта пишу новине.

Говоримо му шта пише »Застава«, а он слуша, слуша, па ће тек рећи. Знам, то је лепо. Али би волео да чујем шта пише »Браник«.

— Е деда, у нашем селу нема »Браника.« Нико га не држи. А како сте се на њега сетили.

— Чујем, да у тај лист пише др. Полит. А ја сам његов стари војник. Знате ли оно 73. лето, кад смо га бирали за посланика и дали му мандат и издржали пет дана и четири ноћи на оној зими.

— Некад било, сад се приповеда деда. Данас да се иште, не би га више бирали... Деда се нешто мргоди, видим да није му сасвим право.

Пре неки дан стоји на авлији, па кад прођох онуда задржи ме. — Имаш ли мало времена? пита ме.

— Имам!

Онда улази, да ми читаш нешто.

— Хоћу!

Деда ме уведе у собу, кад на столу лежи широм растворен »Браник«. — Шиљао сам, каже, у Панчево по мало сланине. Стара изашла, а још није време да кољемо.

— Па?

— Па ето увили ми сланину у »Браник.« Унуче ми прочитало, да на листу пише: Управник: Др. Михајло Полит Десанчић. То је он, да је жив и здрав. Па дед мало, прочитај што год, да ми одлакне.

Узмем »Браник у руке, а оно 124. број. Има баш о збору српске народне радикалне странке, који ће бити у Карлову. Па се тужи на владу, што дозвољава зборове српским радикалима, кад је пре много времена забранила неке зборове Румунима и Словацима.

Гледам ја у деду, а он се променио... Не велим ништа, но читам даље. Тамо пише да радикали хоће да добију посланике, кад буде томе време. Не зна за цело, ал му се чини. Па онда вели: »Зашто да не? Кад су радикали могли за карловачки сабор задобити силне мандате зашто да не покушају са мандатима и за угарски сабор? И ти мандати дају неку власт и неко господство.

— Шта рече? пита деда Мита, и видим да би поскочио са столице, али не може.

— Ја нисам ништа рекао, читао сам шта ту пише.

— Дакле тако! Посланички мандати дају власт и господство. Сад се тако пише. А шта он нами није рекао пре 30 година, како мисли? Да се посланици бирају да добију власт и господство. Онда нам је говорио да треба бирати посланике, да се боре за народ, за права народна... А, а! Дакле сам добро начуо. Немој ми више читати.

Чујемо, да су данас и опет били деда Митини у Панчеву. Узгред ће и опет пазарити, али је деда поручио трговцу, да му више ништа не увија у »Браник«, јер иначе неће пазаривати код њега.

И сад је деда тако тужан.

П—ц.

Вести из места и са стране.

Ко ће доћи у Карлово на збор?

Из Темишвара јављају, да ће многи народни пријатељи и чланови радикалне странке доћи на збор и траже, да се збор одржи тек после подне. Но тада би било кратко време за зборисање, те ће ти Срби морати доћи у очи Петковаче. Из околине Темишвара се такође спремају многи за збор, те је тамо организован одбор, који ће припремити све што треба за збор и да олакша пут својим пријатељима и једномишљеницима. У Вршцу је био договор оних, који хоће на збор. Из Бечкерека се јавља то исто, али се јавља и то, да ће са Бечкереком поћи и околина. — Сретно! Ч.

Некад и сад.

Некада је патријарх Јосиф отишао горе и предстао министру, а кад га овај није одмах примио, он му је поручио: Ви министар данас, а сутра ниште, а ја јесам српски патријарх и остајем... С тога се са овим српским великодостојником и рачунало, а како у томе погледу стојимо данас?

Георгије сваки час иде горе и обија прагове много ситније господе, но што су министри, па? — Па често га и ти не примају, јер је он понизио достојанство српскога патријарха, па се с њим слабо рачуна. Сада је, веле, отишао поново тамо и одвео Георгија П. (Летића) под изговором, да су отишли на Деакову прославу, а међу тим, главно је темишварска епископија, бар тако се гуца из резиденције српског патријарха.

Некад и сад!

У Куману.

Куман је чисто српско место између дистриктских места (Кикинда, Башахид, Меленци, Тараш, Куман, Врањево, Карлово, Мокрин, Крстур и Јозепово). Др. Светозар Милетић је ове опћине некада сравнио са девет Југовића. Ово је место годинама и годинама било притискивано и исисавано, па је било на рубу пропасти. Но народ је пренуо и узео ствар у своје руке, те сада иде на боље. У благајнама сада увек има новаца на расположењу, а дотле нема, па нема... Сада се народ листом спрема на збор у Карлово о св. Петци, с вером, да ће се тамо учинити све што треба, па да и дистриктско Српство поново прене и проживи. Б.

Неће да изврше налог министра председника.

Као што је познато, многе су жупаније и муниципије решиле, да њихови чиновници не смеју примати порезу, нити помагати при регрутовању војника, док траје ванзаконо стање. Министар-председник је оборио те закључке и наредио противно. Сад је магистрат дебрецинске општине једногласно решио, да наредба министра-председника није законита, и да неће да је изврши. Сви су радознали, шта ће сад учинити министар-председник.

У ствари манастира Ходоша.

Чим је решио наш саборски одбор. како да се покрене парница због манастира Ходоша, чуо се глас и са румунске стране. Тај глас се чуо у 124. броју „Браника“. Исмева саборски одбор, и позива се на мнење, о ком је било у новинама реч (то је мнење дра Полита) да се та парница не може добити. Вели да се парница ради сметања поседа не може нигде на свету подићи после 29 година. (Вара се др. Полит. Није то после 29 година. У осталом зашто др. Полит није то учинио одмах, кад је био фишкал народних фондова.) Још вели др. Полит у „Бранику“, да наши историчари Руварац и Радонић кажу, да нема података о манастиру Ходошу, који иду у нашу корист и који би имали и јуристанску вредност, и како неће суд уважити једини исказ старог Корнелија Живковића... Румуни кад све ово прочитају могу, узвикнути једно велико: „Сетрејаске“ дру Политу. А шта да кажемо ми Срби? — Ништа! Кад ми бранимо своје, морамо пустити и Румунима да кажу све што имају у одбрану свога становишта. Само ће се слабо ухаснити, док им др. Полит буде био фишкал. Ми га радо поклањамо. Док је бранио наше фондове и манастире, врло смо ружно пролазили, видећемо сад како ће Румуни проћи поред њега. Да ли др. Полит фишкалише Румунима, што су се погодили с њим, или он то чини из добре воље. На сваки начин — нека га. Јер Срби због таког његовог шкрабања неће изгубити парницу.

Нов председник.

Пишу нам из Пивница: У ванредној седници наше српске црквено-школске општине у Пивница, изабран је за председника Милан Дорошки овдашњи опште омиљени и уважени грађанин. — Ми му желимо сретна и истрајна рада у овој замршеној општини.

Како је у Америци?

Пишу нам из Јабуке (Баната): Било је већ више пута речи у „Застави“ о нашим јадним приликама и јакој сеоби у Америку. Ја сам сам живи очевидац у нашем овде малом селанцету, како је прошао један овдашњи трговац! Он је ожењен, има два нејака детета, па остави жену и децу. Имао је једну малу кућицу а новца није имао за пут, већ замоли свога шурака, ратара и још једног пријатеља да му жирирају 150 фор. из општинске наше касе! И тако пође пре два месеца на пут за Америку.

Јест али пре два дана се вратио јадан, тужан и чемеран са пуним рукама рана од жуљева. Наш народ био је јако љубопитљив да га види и уједно с њиме се поразговара: Зашто се вратио из Америке. Он вели свакоме: Ни кости његове не би желео да вране однесу у Америку!

Прво су га мучили у Бремену прегледајући га да ли је потпуно здрав. Но нашли су да су му очи црвене. Он се бранио да су му очи здраве а црвене услед плача, јер му је било жао за дечицом и женом што их је оставио без леба. Ту су му доктори у Бремену лечили очи три дана и пустише га да може путовати. Када је дошао да се сиђе из галије, они га у Америци опет прегледају и изнађу да су му ипак очи црвене, но он се бранио и молио и доказивао да његове очи нису болесне већ мало црвене услед плача, да је здрав и у најлепшој снаги 36 година, и изјави да ће радити у фабрици да заради за себе и своју фамилију, ништа му се није помагало већ га стрпају опет натраг да се врати. Шта сада? Од 150 фор потрошио је 130 фор. Ту се на његову срећу нађе наш земљак припознати Тесла, те му је дао до Бремена новца да се може вратити.

Враћајући се натраг, на галији пукне казан и на његову несрећу бавила се галија на мору чекајући помоћ од друге галије 10 дана. Ту је морао радити на галији, вадити угљен и много других тешких послова. Уједно је гледао неке Црнце колико раде, није у стању ни наша марва те послове урадити. Главно је 150 фор. одоше мутним морем.

С. С.

Снег.

Од неколико дана наступила је скоро за право зима. Почињу мразеви, а ту је и снег. Из Фијуме и из Сарајева јавља се о вејавици. Температура је уопште спала на 1·9 степени изнад нуле.

— Из Вршца, Белецркве и Клисуре јављају нам, да је јуче тамо падао снег. Негде се већ отопио, но негде траје још.

Земљотреси у јужној Русији.

Из места Баку јавља се, да су неки дан врло јаки земљотреси, готово сасвим поништили срезове Турзис и Харазан у јужној Русији. У осам вароши земљотреси су порушили до 800 зграда, а 400 зграда је тако оштећено, да се у њима не може становати. Земљотрес је трајао, са кратким прекидима, 24 сахата. До сад је извучено испод рушевина до 100 и преко сто мртвих, али број жртава је огроман. Више од 10.000 особа је остало без крова. Земљотрес се још појављује, али у мањој мери.

Жртва дивљих зверова.

Енглеска влада издала је званичне бројне податке о томе, колико људи прождеру годишње дивљи зверови у Индији. По тим податцима ове је године пало као жртва дивљих зверова 2836 људи. 26-торицу пождерале су хијене, а остале су растргали тигрови и вуци. Од отровних уједа змијски погинуло је 23.166 људи. Кад би поред све статистике изнела енглеска влада, колико индијанаца умиру годишње од глади, а колико од оне отровне љуте ракије, коју енглески хуманизам просипа међу индијанце; колико пак од претешких радова и сировости енглеских војних власти, онда би имали пред

собом јасну слику, од колике је благодети по ову земљу славна енглеска просвећеност и човечност.

Нађен човечји леш.

Градско поглаварство у Петроварадину је објавило, да је не давно у своме подручју, на дунавској обали, према карловачкој граници, пронашло мушки леш човека својих 40 година. Беше у гаћа и шареној кошуљи. На врату му се видео рез од ножа. На лубањи пак разбијене неке кости, за које не може да се констатује којим начином. Поведена је истрага, неће ли бити какво уморство.

Исељавање из сједињених држава.

Изгледа да ни данашње доста повољне економске прилике у Америци, не могу да поднесу силну бујицу досељеника. Јер одиста навала странаца у Америку је већ толика, да потискује урођенике. Преко 45.000 грађана сједињених држава иселило се у Канаду. Канада је земља, која скрива силно богатство. Развој индустрије и трговине је тек у зачетку. Ту је пуно услова за људски рад, јер није ни мало искључена могућност, да заузме данашњи трговачки и индустријски положај сједињених држава. Број исељеника из сједињених држава расте из дана у дан. У случају застоја индустрије и трговине премашиће и број досељеника.

Беспослени гробар.

У једним новинама читамо ово: Сенфтенбершки гробар, не имајући скоро никаква посла у гробљу, дигне се једне ноћи ипак на неки рад. Отиде дакле на туђу њиву, у мислима, да накопа за себе нешто мало кромпира. Али ту беше лоше среће. Ухвате га на делу. Он се на то разгњеви, оде кући и реши се да себи одузве живот. Један је гроб био већ ископан. Није се дакле ни мало премишљао. Сео је само за сто и написао је овако писмо: „Несрећа је кад човек нема шта да ради — нарочито за једног гробара. Гроб сам сам себи ископао. Имао сам доста времена за то. Адје!“... Тада сиђе мирно у гроб и — убије се. — Тако, ето, некад дође смрт и због туђих кромпира.

Најбржа машина.

При сваким новим појавама човеку се и нехотице намеће мишљење, да наука тек улази у свој колосек. И сваки наш корак упознаје се са оним предметима, који су, може бити, већ толико векова стајали пред нами. Таки је један и ова најбржа машина. Она ће бити савршенија од ма којег аутомобила. Зваће се „мотор-ролшу“. Човек ће имати само да метне на ноге две рол-шу, које ће бити снабдевене са по једним електромотором и притегнуће једно дугме на глави од машине и онда ће јурити улицом, којом год ми хоћемо брзином. Брзина за један сахат биће најмање 10—15 миља. Ала ћемо да се возимо онда!...

Када се жање на свету.

Скоро преко целе године жање се на земљи. У јануару жању своју пшеницу Њуселандези и Аргетинци. У фебуару и марту становници Западне Индије и Египћани. У априлу жање се на Кипру. Малој Азији, Персији и Куби. У мају се жање у Јапану и Кини, а у јуну и јулу у Јужној Јевропи и Јужној Америци. У августу жање се у Средњој Јевропи и Великој Британији, а у септембру и октобру у Шведској и Норвешкој. У Перу и Јужној Африци дозрева жито у новембру, но у децембру не жање се нигде на земљи.

Брзојави „Застави.“

Стигли 8. октобра.

Криза.

Будимпешта. У владином кругу врло је изненадило, да је краљ одбио програм, који је саставио одбор деветорице. Једни мисле, да треба само да се промене склоп реченица (стилистичке промене). Други мисле, да се краљ неслаже са оним, како су утврђена права круне.

Одбор деветорице држаће после подне седницу. Лукач ће разјаснити становиште круне.

Ова најновија одлука владарева изазвала је у Кошутовој странци најдубљи утисак. Кошут је изјавио, да је и до сад владао апсолутизам, само у уставном облику. То је и сада случај, зато хоће да сазову сабор, који би имао једва једном да упозна програм, који је саставио одбор деветорице.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 19. октобра 1903. — Извештај будимпештанске филијале Српске Банке са продуктне берзе.

Нови кукуруз. Кукуружња берба је завршена. Са свију страна стижу гласови, да је род осредњи, али ипак бољи но што се пре 3—4 недеље рачунало.

Квалитет је свуда добар и обећава добар посао у новом кукурузу.

За нови кукуруз се интересује за сада пештанска и бечка пијаца, а највише ческа и моравска. У Фијуми и Сиску још нема посла. Нешто се боље интересује Галиција, али само за пругу Дебрецин и Ђиређхаза.

Сви су послови до сада вршени су у главноме са банатских штација, уз закључак за лиферовање једнаког квантума сваког месеца.

Цена је данас за банатске штације: за prompt октобар 4·65; за новембар 4·70; за новембар-децембар 4·80—4·85; за новембар-фебруар 4·90—5; за децембар-фебруар 5·05. — Паритет Будимпешта.

За сремске штације: за prompt октобар 4·60; за друге месеце са 10 потура јефтиније од цена за банатске штације. — Све паритет Будимпешта.

Нов чинквантин прима спахинска роба се може продати за новембар-март ab Barcs 6·25—6·35, а за пролеће код отворене пловидбе ab Вуковар до 6·25. — Неколико вагона prompt чинквантина гарантирана квалитета у Будимпешти тражени су били по 6·25 ставно Будимпешта.

Горње се цене разумеју уз гаранцију за здраву робу, до места камо се та роба шаље, без те гаранције је цена за 10—15 потура нижа.

Термин за мај кукуруз је нешто поскочио обзиром, да је овогодишња роба доброг квалитета и сува, те да ће се знатан посао обавити у кукурузу у ранијим месецима, к томе мнење, да између априла и маја кукуруз више неће колирати.

Комисиону продају кукуруза обављамо најкулантније у свакој количини, а у партијама најмање од вагона па на више.

Цене се подразумевају у крунској вредности.

Паритет Будимпешта значи, да се од гореозначених цена има одбити жељезнички подвоз (Fracht) од места продаје до Будимпеште.

Закључак за лиферовање сваког месеца једнаког квантума.

Оделење за робу будимпештанске филијале Српске Банке, IV. Váczi utcza 34. szám.

Изашао је из штампе и разашиље се

„РАД“

СРПСКИ НАРОДНИ ВЕЛИКИ КАЛЕНДАР

СА САВРЕМЕНИМ СЛИКАМА

за 1904. год.

Издање „Рада“ деоничарског друштва за издавање књига и новина у Руми.

Календарски део овог календара, израђен је најбрижљивије. Нарочито су истакнути Срби свеци и Словени свеци које наш народ светкује по свима крајевима српским. — Забележене су пасхалије које су најпотребније за свештенике, учитеље и поједе. — У овом делу календара има опширан чланак о предлогу професора Трпковића, како да се преиначе хришћански календари. На место „Знаменитих година“ има у овом календару два чланка „О знаменитим догађајима у Срба“ и „О знаменитим догађајима светским“ од проф. М. Г. — Забележене су главне црквено школске власти у митрополији карловачкој, као и правосл. црквене власти, у земљама где Срби живе. Вашари, поштанске и брзојавне тарифе, таблице за биљеге итд.

Књижевни део овога календара веома је разноврстан. Има у њему осим више песама, приповедака, (све редом из српског народног живота) још пет песмица са сликама за децу од Чика-Јове Змаја. Осим забаве има у овом календару три чланка из српског живота (др. Јован Јовановић Змај, прослава 70-годишњице.) — Иконе у нашим домовима. — Прикупљање народних старина. — Има три чланка из историје (Стогодишњица српског устанка. — На косовском бојишту. — Пропаст Обреновића). — Има чланак из народне привреде и економије. Има чланак из воћарства, и о задружним пчелињацима.

На овом календару радили су др. Јован Јовановић-Змај, Бранко Јовић, Милена др. Ж. Миладиновића, Јаша Томић, поп Јован Гавриловић, Коста Брадваровић, Ђока Михајловић, Иван Иванић, Младен Ђорђевић и многи други.

У овом календару има осим велике насловне слике др. Јован Јовановић-Змај до 57 најразноврснијих слика из Угарске, Хрватске и Славоније. Србије, Црне Горе, Старе Србије и Маћедоније, Босне и Херцеговине, Далмације и хотел у Женеви, где је становао кнез Петар Карађорђевић. Све су слике ванредне, односе се на догађаје најновијих дана. Све су ове слике описане у опису слика.

Календар „РАД“ за 1904. год. штампан је у формату највећих наших календара и износи 9 штампаних табака.

Цена му је 35 новч. или 70 пот.

(са поштарином 45 новч. или 90 потура.)

За Србију 85 пар. дин.

Препродавци, који узму већи број календара имају рабата $33\frac{1}{3}\%$ или сваки трећи календар, но поштарину плаћају они.

Са поруџбинама треба се од сада обратити једино на

Друштво „РАД“
у Руми.

ПРОГРАМ

СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ЗА КРАЉЕВИНУ

ХРВАТСКУ и СЛАВОНИЈУ.

ПРИМЉЕН НА ВЕЛИКОМ ЗВОРУ

СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

у Окучанима 20. септ. 1903. год.

Ни једна српска кућа не би требала да је без овог програма.

Цена је за 50 комада 2 круне са поштарином заједно.

Поруџбине треба шиљати на администрацију „Заставе“, Нови Сад (Ujvidék).

Вративши се са свога научног пута кући, почео сам поново своју

зубно-лекарску ординацију

Болесне зубе лечим по модерној системи.

Порцеланске пломбе и златне круне.

Као специјалиста занимам се искључиво овом струком и сваки ме може наћи од 8 сахати ујутру до увече. Недељом само пре подне.

Др. Самуило Леви,
зубни лекар-специјалиста, у кући до
Гранд Хотел Мајера.

1—4 855

XIII. КРАЉ. УГАР. ПОВЛАШТЕНА РАЗРЕДНА ЛУТРИЈА

110.000 лозова 55.000 добитака

Сваки други лоз мора се са добитком вући.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК У СРЕТНОМ СЛУЧАЈУ

1,000.000 КРУНА

12—34 810

а премија 600,000 круна.

Многи играчи из моје главне колектуре постигли су лепе добитке.

Цена за I. разред $\frac{1}{8}$ К 1.50 — $\frac{1}{4}$ К 3.— $\frac{1}{2}$ К 6.— и цели лоз К 12.—

Ко жели може одмах лоз купити у главној колектури банкарске и мењачке радње МИРОСЛАВА СПАИЋА у Митровици Сремској.

Са осмога конгреса
српских земљорадничких задруга
држаног 21., 22. и 23. септ. у Неготину.

У недељу 21. септембра, беше све у Неготину у свечану руху. Јата посетилаца иђаху ка парку, као и многи од Неготинаца. У сред парка беше од шуме подигнута, на дирецима, и узвишена трибина, за председништво конгреса и неке госте. Кад се све беше искупило, председник приређивачког одбора, г. прота Јов Станаревић, по обичају који је утврђен, поздравио је конгрес у име одбора, као домаћина из места. За тим је г. С. Лозанић, председник Главног Савеза конгрес отворио, представивши конгресу госте и изасланике разних корпорација, друштава и установа.

Нарочито је пријатно било видети присутне на конгресу изасланике са стране. Тако је Главни Савез српских Земљорадничких Задруга из Војводства са седиштем у Загребу, послао свога чиновника г. Љубомира Хрвата. А бугарско министарство нар. привреде службено је послало два своја одлична чиновника: г. Ристу Калчева, првог инспектора и г. Петка Дачева, ревизора министарства. Они су били пажљиви пратиоци рада за све време трајања конгреса, а остали су тамо мало и после свршетка његова, да боље виде уређење школе у Букову и некоје задруге у Тимоку.

Тиме је конгрес био отворен. Но како је било још рано да се иде у цркву, то је г. С. Лозанић, председник, приступио објашњењу претходних ресултата, који су добивени од вештачкога ђубрења, извршеногa у неколико задруга у околини Београда.

Прошле године на конгресу у Крушевцу, држао је г. Лозанић предавања о вештачком ђубрету и потреби ђубрења њиме, изневши и оне састојке који се према потреби, као фосфати, калиумове соли, шалитра, томасова згура, додају разним земљама да их појачају. Све су околности данас истоветне, сем ђубрета. И ресултати су били веома видни, а говоре речито у корист вештачкога ђубрења.

Добивена жита, пшеница, јечам, зоб, метута су у једнака стаклета, како она са нађубрених тако и са нађубрених деоница; а стакла су пуњена сразмерно величини напред поменутог приноса по хектару, т. ј. једно је стакло напуњено за онолико више од другога, колико је више на нађубреном делу родило жита; а оно друго толико мање. Тако се ресултат могао по самом пуњењу видети и знати. Но све је те постигнуте ресултате г. Лозанић и објаснио, додав, да је ово само претходно објашњење; а потпун извештај по овоме биће доцније објављен. — Ваља с похвалом овде приметити, да су задругари у поменутим селима сами а по датим им упутима од г. Лозанића, даље надгледали засејана места, оврли жито и добро одвојено средили и пробе од њих у Глав. Савез донели, одакле су, смештене у стаклета донешене у Неготину, где их сваки може видети, како по квантитету тако и по квалитету; јер не само да је било више приноса од ђубрења, већ је и зрно било једрије и цео род у опште чистији. Оно, дакле, што је у целом свету осведочено, експериментом је и у нас очигледно утврђено.

Затим је цео конгрес отишао у велику неготинску цркву, где је већ слушена литургија, јер тога дана беше недеља. По литургији било је призивање св. Духа, за срећна рада конгресу а том је приликом прочитана у цркви посланица епископа тимочког г. Мелентија присутним задругарима, која је садржавала (уз неке политичке моменте) лепе погледе црквеног поглавара тога краја, који је и сам у Зајечару члан једне задруге, на рад и труд Земљ. Задруга, којима он шаље своје топле жеље и благослов.

Првог дана рада конгресова, у недељу после подне, 21. септембра, приступило се пословноме делу конгреса, на име дневноме реду, и то: прво по дневном реду за Главни Савез Задруга а за тим друго, за Земаљски Савез задруга. Две су дакле организације овде, пословно одељене једна од друге. Докле се Главни Савез Земљор. Задруга брине о организацији, о васпитању и поуци њиховој, дотле је Земаљски Савез чисто кредитна установа, који задруге, по закону и правилима, снабдевена зајмом и то: у земљорадничким справама и др. потребама, као и у новцу, што поједине Задруге узимљу на солидарно јемство свих задругара. — Конгрес је и оцена тога рада, на њему се решавају и нова питања за идућу годину, како у погледу на Главни, тако и на Земаљски Савез Земљор. Задруга.

*

Кад скуп задругара ради као скуп Главнога Савеза Земљорадничких Задруга — он се зове »Конгрес«, који је осми по реду.

А кад скуп задругара ради као скуп Земаљског Савеза Земљорадничких Задруга — он се зове »Скупштина«, која је четврта по реду; јер је »Земаљски Савез« основан тек 1900. године, а дотле је постојао као »Главна Земљорадничка Задруга«.

На »Конгресу« учествују све Задруге, као посебне јединице; а на »Скупштини« све оне, које су у Земаљском Савезу, пошто једна Задруга кад постане, тим самим не постаје и члан — Земаљскога Савеза, ма да после свe ступају у исти, пошто само као чланови овога Савеза могу имати позајмицу у справама, новцу и т. д.

Рад »Конгреса«, по »дневноме реду«, свршен је уредно. Извештај су чланови још знатно раније већ имали у рукама, и сваки је упознат са њиме и радом, који је у њему изложен. После делимичне дебате, о појединим предметима извештај је усвојен.

Некоји податци о стању земљорадничких задруга неће бити излишни на овоме месту. Тако је у овој години било задруга: 335. Од ових су: задруге за кредит и штедњу: 228. — За заједничку набавку и употребу справа 2. — Виноградарских 2. — Млекарска 1. — Потрошачке 2 — и главна 1.

То је фактично стање. Међутим у овој години приновило их се 58, а угасило се њих 13.

Задругара у ових 335 задруга, има: 12 361. Од ових су:

Земљорадници 11.585. Занатлије 262. Учитељи 202. Свештеници 137. Разних други занимања 215. Укупно 12.361.

Међу задругарима писмени су: 6.218, неписмени: 6 143. — Мушких је 12.329, женских 32.

Пажњу наших стручних људи из привредне струке, као и најширег круга народних пријатеља, заслужују нарочито податци, који су — о раду задруга — изнесени на страни 32—35 »Годишњака«. Из истих би видели да укупни обрт у новцу у 1902. години износи (1,456.553·84 примања и 1,450.857·80 издавања) = 2,907.411·65 динара.

Самих позајмица у 1902. години било је: 8.209: у суми 663.291·65, а по употреби дели се ова укупна сума и то, за набавку:

Спрежне стоке 185.776·— дин. Приплодне стоке 118.454·35 дин. Земљорад. справа 37.917·50 дин. Семена 9.407·60 дин. Људска и сточ. хране 90.379·15 дин. Обрађивање земље 23.250·— динара. Подиз. виногради и воћа 26.244 15 динара. Подиз. и оправке зграда 40.934 05 дин. Куповину земље 25.375·85 дин. Одужење разн. дугова 45.085·75 динара. Исплату порезе 36.652·— дин. Лечење, сарану и др. 23.945·25 дин.

Ето то се зове земљораднички кредит, за који мах сељак пада у руке зеленашима разне врсте и пропада не могући одолети бездушности њиховој. Ето разлога, са којих — да остане све не набрајано — треба свима силама настати да се Земљорадничке Задруге одрже и умноже и да им се стављају од стране државе све могуће олакшице и средства на расположење. Ваља нам напоменути да су за ово осам година рада Глав. Савеза одговарања обвезама појединих задруга била изван сваког прекора.

Но нису то само зајмови, који се бележе у књиге земљорадничких задруга. Ту ми видимо и штедњу.

Тако је на крају 1902. године било тако зване »Сталне штедње«: 412.273 динара (од које је у току те год. било примљено 131.962·80 а враћено 27.192 дин.) — На крају 1902. године било је т. зв. »Обичне или дечије штедње« 148.014 05 динара (од које је суме у току те године примљено 118·379 85 а враћено 76.987·20 дин.) То је она благотворна васпитна страна земљорад. задруга, које оне врше на своје чланове. Ове су суме све резултат ситне штедње, у местима у којима је до оснивања царовао зеленашлук, а у много домова није било ни марјаша готова новца.

Најпосле Резервни Фонд свих задруга износи: 43 825·60.

Претворивши се Конгрес у IV. Скупштину Земаљскога Савеза, она је према напред изложеном »днев. реду« ове скупштине: примила и усвојила извештај о раду Земаљ. Савеза, и дала разрешницу управ. и надз. одбору; попунила надзорни одбор са 2 члана; решила да Савез може дати једној задрузи зајма највише до 12.000 (ово ретко бива, сем код набавке парних вршалица;) да интерес буде највише 5 од сто; решила са колико би се Савез, за случај потребе могао задужити (што до сад никада није потребовало, пошто су средства Савеза довољна била за вршење свога (задатка.) Ни за ову Скупштину није било ни предлога, ни жалаба.

Тиме је исцрпљен сав пословни рад оба Савеза, т. ј. Конгреса и Скупштине, који је заузео цело после подне првога дана рада.

„Трг. Гл.“

Др. Мита Стојковић

ОТВОРИО ЈЕ

АДВОКАТСКУ КАНЦЕЛАРИЈУ У ШАБАЦУ

Горњи град у кући господина С. Бенешића.

850 2—3

СТРУКЕ

за торбе и покровце за коње од чисте козије вуне уз најнижу цијену, продајем на велико (према наруџби).

Варцар Вакуф (Босна).

852 1—10 **Павo С. Стипанчић.**

НАЈБОЉЕ и НАЈЕФТИНИЈЕ

БОЈЕ, ЛАКОВА, ПЕМЗЛЕ И БРОНЗА

може се добити у новоотвореној радњи

БОЈА, ЛАКОВА, ПЕМЗЛЕ, БРОНЗА И Т. Д. КОД

Д. КОДА

У НОВОМ САДУ

КОМИСИОНА РАДЊА 262 25—52

БЕК, КОЛЕРА И ДРУГА

У БЕЧУ, БЕРЛИНУ И ЛОНДОНУ.

ТРГОВАЧКА БАНКА И ШТЕДИОНИЦА

(ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО)

у Мостару, 849 2—3

(акцијски капитал К. 600.000) потребује одмах:

1.) Спремна и способна **књиговођу**, који потпуно влада српским и немачким језиком, а служко је у ком од бољих новчаних завода као **самосталан** књиговођа;

2.) **Чиновника за радно одјељење**, који је овом послу потпуно вјешт и који је служио као самосталан чиновник код које боље трговачке фирме односно завода, а при том потпуно влада српским и њемачким језиком.

Услови о плати и свједоџбе са референцијима имају се упутити на горњу адресу најдаље до 1. новембра о. г. (по новом.)

Адресар.

Под овим насловом доносићемо АЗБУЧНИМ *редом (и по местима и по презименима) фирме и имена трговина, занатлија, гостионичара, новчаних завода, разних подузећа, адвоката, лечника и т. д. — Ове ће адресе излазити 52 пута годишње, и то 30 пута у бројевима од петка, који су распрострти у више хиљада примерака. Околина која долази у та места била би обавештена, где да се обраћа за своје потребе. А и иначе ако хоћемо да радимо један с другим, треба да се знамо и познамо. — Они, који још нису уврћени молимо да се обрате администрацији „Заставе“.*

Баваниште.

Ђ. Јовановић, гостионичар преко од општ. куће.

Будимпешта.

А. Мудрински, ципелар, vás u. kerepesi út sarok.

Бела Црква.

Враћа Ђорђевић-Нанчић мануфактурна и моде трговина, „код белог голуба“ у сопств. кући.

Јоца Стефановић, шпецерајска и деликатесна трговина код главе шећера.

Коста Костић, шпецераја и дивљачи трговина.

Вел. Бечкерек.

Живојин Терзин, мануфактура код Баче свирца.

М. Михајловић Јарковчанин, памучар. трг.

Новчани заводи:

Српска задруга за штедњу.

Плаћа на улоге $4^1/_2$%, а својим члановима 5%.

Држи цензуру сваког раденог дана.

Беч.

Велимир Бингулац, комисионарска радња Wiedener Hauptstr. 10. II. St.

Перо Деспић,

Главно заступништво Краљ. Срп. Извозне Банке за Аустрију, II. Obere Donaustrasse № 93.

Ст. Бечеј.

Стева Живковић, лецедер, црквена ул. 1031.

Винковци.

Филијала творнице намештаја и покућства:

Божић и Мецинг из Осека.

Вировитица.

Филијала творнице намештаја и покућства:

Божић и Мецинг из Осека.

Вршац.

Мита Матејић, фабрика саламе продаја на велико и у 5 кила пакетима.

Сава Томић-Печена, хотелијер код „Париза".

Вуковар.

Никола Бингулац, кројачка радња, гл. пијаца.

Жабаљ.

Коста Михајловић, шпецерајска, гвожђарска, и креча трговина и гостионица.

Новчани завод:

I. Задруга Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу.

Плаћа на улоге 6%. — Дани цензуре су вторником и суботом.

Земун.

Др. Јован Радивојевић-Вачић, адвокат.

Др. Миливој Бабић, бранилац у казнен. стварима.

Миливој Савић, трговина мешовите робе, продаја шљивовице и вина у боцама, као и на велико.

Ириг.

Мануфактурна трговина:

Коста Матић.

Ђорђе Пуљо, гостионичар и хотелијер.

Лазар Недић, стаклар преко од велике чесме.

Горњи Карловац.

Никола Дубајић, гвожђарска трговина.

Миле Куга, гвожђарска трговина.

Браћа Милићевић, мануфактурна трговина.

М. Влатковић, трговина готовог одела.

Срем. Карловци.

Вински продуценти:

Др. Ђорђе Красојевић адвокат и заступник српских народних црквених фондова.

Др. Миша Михајловић, градски физик, вински продуцент.

Петар Ршић, воскар и колачар.

Ђорђе Секулић, мануф. и кратке робе трговина.

Јосим Живановић трг. меда и пчеларски ствари

Ст. С. Јанковић шпецерајска трг., главна пијаца.

Ст. П. Момчиловић шпец. трг., коже и вина.

Велика Кикинда.

Светозар Новаковић, уметнички бравар.

Сергија Којић, дрворезац и позлатар.

Ђура Милић, трговина разне пернате живине.

Младен Кристифоровић, кројач, главна ул.

Петар Ракић кројач свештенич. и мушког одела.

Милош Тешић кројач војног и цивилног одела.

Миливој Лотић, мануфактурна трговина.

Никола Милић, месар, продаја масти и сланине.

Стеван Радонић, израда црквених утвари.

Урош Малогајски, папуција.

Милан Вукић, сарач.

Живан Чоков, сатлер и лакирер.

Васа Гајин, дрндар и кабаничар.

Миша Ђуричин, четкар.

Пециво ракије и трговина шљивовице и комовице:

Ђока Недучин и друг.

Шпецерајске трговине:

К. М. Мирков, главна пијаца.

Мил. Т. Мирков „код лубенице", код срп. цркве.

Александер Ранков.

Митровица.

П. А. Искрић, галантеријско-помодна трговина.

Д. С. Јовановић и др. мануфактурна трговина.

Ник. Ненадовић, шпецерајска трг. код Арапина.

Радивој Николајевић, шпец. трг. на вел. и мало

Велимир Радак, шпецерајска трг. код „Лава".

Продаја и куповина малих и великих дуката.

Мирослав Спајић, мењачница

Срп. ципеларска задруга, »Српски Дом«

Ново уређено са ацетил осветљено свратиште:

Тале Стефановић, близу главне пијаце.

Погребно подузеће „Хуманитет"

Ђоке Давидовца.

Нови Сад.

Адвокати:

Др. Миливој Григоријевић, грчка ул. 10.

Др. Бранко Илић, ћурчијска улица број 11.

Др. Паја Јанковић, грчка улица број 7.

Вербери:

Владимир Угришић, лебарска улица број 6.

Милутин Милићев, ћурчинска улица број 21.

Винарска радња:

Александар Адамовић, пецара комовице, шљивовице и коњака, — продаја на мало, господска улица број 8. и житна пијаца број 10.

Воскари и колачари:

Мија Чупић, ћурчијска улица број 30.

Галантеријско-помодне трговине:

Браћа М. Поповићи, главна улица.

Гвожђарске трговине:

М. Вулпе, код „Плуга", темеринска улица бр. 12;

Антон Георгијевић, код „Златног звона", главна улица број 4., преко од владичиног двора.

Гостионичари и хотелијери:

Стева Димитријевић, код „Камиле".

Тима Јерковић, кисачка улица.

Вуја Пуповац, лебарска улица број 3.

Јован Ђорђевић, темеринска улица број 17.

Ђурица Ракић, темеринска улица број 31.

Стева Видаковић (Врга), темеринска ул. 35.

Зидари:

Васа Каћански, Фрање Листа улица број 7.

Босанска кафана са конаком, футошка ул. бр. 18.

Мехмед Арнаутовић-Тешњак.

Јорганџије:

Зорка Милићева, житна пијаца бр. 11.

Казанџије:

Милан Т. Јовановић, казанџијска улица.

Књижаре:

Милан Ивковић, преко од владичанског двора.

Глиша Лазаревић, дунавска улица број 5.

Браћа М. Поповићи, главна улица.

Творница каруца и кола:

Јован Мунћан, кисачка улица.

Књиговезачке радње.

Милан Манојловић, ћурчијска улица бр. 6.

Кобасичари:

Филип Михајловић, продаја масти на велико и мало, житна пијаца.

Кројачке радње:

Теодор Гајић, лебарска улица бр. 12.

Витомир Ф. Куруца, дунавска улица број 4.

Мита Томић, кулунџија, преко од саборне цркве.

Лекари:

Др. Јефта Стојаковић, главна улица бр. 25.

Др. Ђура Трифковић, главна улица број 24.

Мануфактурне трговине:

Петар Матић, код „Беле Лале", главна ул. 11.

Мануфакт. памука и срп. платна тргов. „код 2 чобана"

Косте П. Миросављевића, ћурч. ул. бр. 24.

Гавра Ј. Полит, код „Златн. Лафа" гл. ул. 15.

Мерници:

Стеван Славнић, главна улица број 25.

Машамодска радња:

Анка Попов, главна пијаца 14., до апотеке

Новчани заводи:

Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду

Основана 1870. год.

Цензура: сваког понедељника среде и петка, свагда у 10 сати пре подне.

Српска Учитељска Новчана Задруга

у црквеној кући, житна пијаца број 3.

Стовариште мушког и женског одела:

Капамација и Вонди, главна улица број 3.

Осигуравање живота и ренте:

Коста Шипош, гл. инспектор за Бачку и Срем „холандског осиг. друштва" — Петефи ул. 30.

Опанчари:

Прва Српска опанчарска задруга, у Чавићевој кући, главна улица бр. 6.

Памучарска трговина:

Јован Т. Чавић, код „Преље", главна улица.

Једина часто платнарска радња:

Давид Ћурчић, главна улица у сопственој кући.

Произвођач пероноспоре-штрцаљки:

Милан Т. Јовановић.

Продавац птица:

Лазар Лучић, темеринска улица.

Погребна подузећа:

„Конкордија" Ђуре Стојковића, ћурчијска ул. 15.

Паја Марковић, дунавска улица.

Филијала творнице покућства:

Божић и Мецинг, из Осека, дунавска улица.

Папуџије:

Милан Радујков,

Подузимачи за иконостасе и Христове гробове.

Лука К. Алексијевић.

Никола Ивковић, дунавска улица.

Радња свештеничких хаљина, појасева и шешира:

Никола Ивковић, дунавска улица.

Обнављање старих иконостаса и св. икона:

Лука К. Алексијевић.

Набављање црквених звона:

Лука К. Алексијевић.

Трговина барјака и застава за школе, певачке дружине и друштва:

Лука К. Алексијевић.

Набављач стаклених прозора са светитељима:

Лука К. Алексијевић.

Трговина са рибом на велико и мало:

Фрања Ловрековић, Сечењијева улица 9.

Сарачи:

Тодор Никетић-Бошко, дунавска ул. 10.

Фабрика сирћета и сирћетне есенције:

Милан Лакић и др. главна улица.

Стовариште надгробних споменика:

Паја Марковић, дунавска улица.

Стаклари:

Тоша Алабурић ћурчијска улица бр. 12.

Сликарски уметнички завод:

Иван Ј. Стојковић, главна улица бр. 25.

Трговина црквених утвари:

Лука К. Алексијевић.

Милан Ивковић, преко од владичина двора.

Никола Ивковић, дунавска улица.

Цветарница и вртарница:

Војина Јовановића, дунавска улица бр. 3

Ципеларске радње:

Прва српска ципеларска задруга. Стовариште ћурчијска бр. 11. — Радионица гл. ул. 3.

Младен Ивошевић, у кући Матице Српске.

Кузман Јуришић, дунавска улица бр. 22.

Ћурчијске радње:

Милан Винокић, ћурчијска улица број 8.

Гавра Нецков, ћурчијска улица број 16.

Ђорђе Пушић, ћурчијска улица.

Шпецерајске трговине.

Ђока Мољац, кисачка улица.

Стојановић и Радовановић „код лафа" гл. ул.

Давид Ћурчић, глав. улица у сопственој кући.

Шпецерија, материјала, боја и варива трговина на велико и мало.

Никола Димовић, код „Црвеног рака".

Штампарије:

Српска штампарија Браће М. Поповића.

Српска штампарија дра Свет. Милетића.

Трговина свештеничких шешира и ћелепуша:

Петар Маркуш, главна улица.

Осек.

Творница покућства и атеље за декорације:

Божић и Мецинг, горњи град.

Панчево.

Љуба Радивојевић, лицидер, кућа срп. црква. општине.

Ђура Димитријевић, житарска трговина.

Јоца Вићановић, кафана „Национал".

Др. Стев. Јовановић, лекар, Громонова ул. 6. ординира од 11—12 пре и 2—3 сата по подне.

Миливој Матић, мерник, мађар-улица број 5.

Новчани заводи.

Прва панчевачка српска ратарско-занатлијска задруга за штедњу и предујам.

Плаћа на улоге 5%.

Цензура се држи: уторником и петком.

Обућарска радња. Основана 1861. го.

А. Милорадовић, Велико стовариште чизама, ципела и папуча на мало и велико.

С. Суботић, стаклар, преко од св. савског дома.

Шпецерајске трговине.

Рада Јовановић код „Грозда" код успен. цркве.

Д. Ђонин, код „Златне Крушке".

Нов. Паланка.

Гвожђарска и шпецерија трговина:

Марко Марцикић.

Перлез.

Коча Поповић, мануфактурна и шпецерија радња.

Коста Ракић, мануфактурна и шпецерија радња

Рума.

Помодно-мануфактурна и конфекциона радња:

Бранко М. Спајић, „код златне круне."

Данило Удицки, шпецерајска трговина.

Бранко Богдановић, шпецерајска трговина.

Новчани заводи:

Румска Штедионица

(основана 1871. год.)

уплаћена деоничка главница К 60,000. Резервни фонд К 180,000. Улоге укамаћује са 4%.

Сегедин.

Милошко Марков, гостионичар, iskola u. 14.

Милан Недељковић, власник извора горке воде

Велимир Јовановић, шпецерија и боје радња.

Шандор Мајски, шпецерајска трг. iskola u. 3.

Сомбор.

Јаша Гргуров, гвожђарска трговина.

Паја М. Бикар, мешовита радња са сиром.

Душан Даљчев код „Даљца", мешовита и пића трговина. Стовариште сомборска сира.

Даша Грујић, памука и мешовита трговина.

А. М. Антић, стовариште пива.

Стеван Николић, шпецерајска трговина.

Чаково.

Браћа Миче насљедник, мануфактурна тргов.

М. Чарнић, шпецерајска трговина, главна пијаца.

Шид.

Милан Шалош, гостионичар и хотелијер.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.